

ĽUDMILA BROZMANOVÁ-PODOBOVÁ

8. decembra 1912 - 25. októbra 2002

Životné jubileum Ľudmily Brozmanovej-Podobovej, významnej osobnosti slovenského divadla a kostýmu, ktorého by sa dožila v roku 2012, nie je jediným dôvodom na oslavu. Zároveň, aj prostredníctvom tejto výstavy, si Slovenské národné divadlo pripomína storočnicu samostatného umeleckého druhu scénografie – divadelného kostýmu.

Nielen u nás ešte v prvej polovici 20. storočia herci využívali vlastnú garderóbu alebo fundusové zbierky divadelnej spoločnosti. Tematizácia kostýmovej výpravy sa rodila pomaly a postupne. Nástupom Ľudmily Brozmanovej-Podobovej do Slovenského národného divadla na miesto šéfy kostýmovej výpravy sa dostáva kostým do rúk vnímavej a tvorivej umelkyne a stáva sa dôležitým výrazovým prostriedkom a rovnocennou zložkou divadelného diela. Vďaka etnografickým skúsenostiam priniesla na dosky Národného divadla autentický slovenský ľudový kroj z Horehronia, ktorý tam dovtedy v takejto podobe nebol zastúpený.

Blízka spolupracovníčka a umelecká partnerka režiséra Jána Jamnického patrila k ére jeho najlepších inscenácií a spolutvorila ju. V časoch, keď tento umelec kládol výnimočný dôraz na kostým, ktorým sa usiloval tvoriť priestor, určovať významy a dramatické hodnoty, vytvorili spolu dvojicu, aká dovtedy medzi režisérom a kostýmovým výtvarníkom nejestvovala. S režisérom Jánom Jamnickým priniesli okrem jednoty javiskového diela na dosky Slovenského národného divadla rokoch 1940 - 1944 aj iný vzduch. Vzduch európskej avantgardy a odvážnych spoločenských postojov.

Meno Ľudmily Brozmanovej-Podobovej sa vytratilo z povedomia zarovno s jej odchodom z divadla, ako to už v histórii býva. Komornou výstavou zo zachovaných zbierok a návrhov si pripomínáme jej neprehliadnuteľné zásluhy vo vývine slovenského divadelného kostýmu. Splácame dlh nielen prvej slovenskej kostýmovej výtvarníčke, ale aj histórii slovenského profesionálneho divadelníctva.

Miroslav Daubrava

„Tých niekoľko inscenácií, ktoré Jamnický s Ľ. Brozmanovou-Podobovou a scénografom E. Bellušom vytvorili, tvorí síce krátku, no mimoriadne významnú kapitolu v dejinách moderného slovenského divadla. Všetci traja skončili s divadlom takmer súčasne: Ľ. Brozmanová-Podobová z rodinných dôvodov, Jamnický z osobných i politických príčin a E. Belluš, keďže bol viazaný len na Jamnického, vedno s ním. Malo sa zabudnúť na všetkých troch a najmä na túto líniu, ktorú Jamnického inscenácie prezentovali. Jamnický prostredníctvom mladej divadelnej kritiky však zviedol víťazný zápas s divadelnými ideológmi komunistickej moci o uznanie svojho diela a zanechal svedectvo o zakladateľskom význame scénografa E. Belluša. Ľ. Brozmanová-Podobová sa nám, paradoxne, opäť pripomenula až svojím posledným nenápadným odchodom, aby sme aj na jej profesionálnu divadelnú aktivitu obrátili svoju pozornosť. Zmyslom zverejnenia faktografického súpisu kostýmovej tvorby Ľudmily Brozmanovej-Podobovej je vrátenie tejto osobnosti do dejín slovenského divadla, z ktorého sa vytratila, a zároveň posunutie časovej hranice vývoja divadelného kostýmu ako samostatnej tvorivej disciplíny, ktorú teatrologia zaradila až do tzv. socialistického obdobia jeho histórie. Spoločne s režisérom J. Jamnickým a F. Hoffmannom, scénografom E. Bellušom, patrí i Ľ. Brozmanová-Podobová medzi reprezentantov línie moderného javiskového štýlu v dejinách slovenského divadla.”

Ján Sládeček: Kostýmová výtvarníčka Ľudmila Brozmanová-Podobová – profily, In: Slovenské divadlo, roč. 51/2003, číslo 1-2, str. 60

Rodičia Justína Brozmanová-Gömöry (nar. 1874 v Dobšinej) a Daniel Brozman (nar. 1870 v Brezne)

Ludmila, ich dcéra, s opatrovateľkou

Ludmila v Sokole v Brezne nad Hronom, kde strávila svoje detstvo a mladosť

Súrodenci Gejza, Viktor, Hanka, Irena, o desať rokov staršia sestra, Ludmila v roku 1928

Ludmila ako mladá študentka v Prešove, kde navštevovala Učiteľský ústav

Tri sestry spoločne na prázdninách Ludmila, Hanka a Irena

Dozovanie
na výstavu slovenskej výšivky,
ktorú usporiada ústredie Živeny, spolku slovenských žien a odborné školy
pre ženské povolania v Dome umenia v Bratislave, Šafárikovo námestie
od 16. júna do 25. júna 1940
denne od 9.—12. a od 14.—18. hodiny
Slávnostné otvorenie v nedeľu 16. júna o 11. hodine

„Mladá milovníčka ochotníckeho divadla, ktorá ho ako dieťa aj aktívne hrávala, a obdivovateľka folklóru, po ukončení základnej školy v rodnom Brezne rozhodla sa pre povolanie učiteľky. V roku 1928 začala v Prešove navštevovať Československý koedukačný ústav učiteľský a štúdium ukončila v roku 1932 v Leviciach. Povolanie učiteľky začala vykonávať na ďalekej a vtedy zaostalej Podkarpatskej Rusi. Učiteľské pôsobiská striedala. Vyučovala v rôznych zapadnutých kútoch tohto kraja – v Hodži, v Zborove; na východnom Slovensku vo Veľkých Kapušanoch a v rôznych ďalších dedinkách. Podkarpatská Rus i kraj východného Slovenska boli miestom prelínania viacerých národných kultúr i etnických celkov. Mala možnosť vidieť i poznať náboženské obrady, ľudové odevy a zvyky rôznych národností – židovskej, rómskej, rusinskej, ukrajinskej, slovenskej. Výtvarná pestrosť, hudobná a farebná bohatosť bola pre obdivovateľku folklóru duchovným osviežením počas neľahkého povolania mladej učiteľky, ako aj skvelou inšpiráciou pre budúcu profesiu kostýmovej výtvarníčky.

V roku 1921 vzniklo v Martine Slovenské národné múzeum (SNM) a postupne začalo z jednotlivých regiónov Slovenska vytvárať národopisný zbierkový fond (ľudový odev, výšivky). Túto činnosť vykonávalo i s pomocou externých spolupracovníkov. Jedným z nich sa stala i L. Brozmanová. K tejto spolupráci ju priviedla jej o desať rokov staršia sestra Irena Smoliarová, ktorá bola tajomníčkou Ústredia Spolku slovenských žien Živena. Počas školských prázdnin spolu so sestrou brádzili rôzne kúty Slovenska a pre SNM zberali výšivky i ľudové kroje. Po niekoľkých rokoch externej spolupráce so SNM povolanie pedagóga zanechala, presťahovala sa za sestrou do Martina a stala sa pracovníčkou SNM. Ubytovala sa v podnájme domu, kde žila spisovateľka Elena Maróthy-Šoltéssová i Ludo Ondrejov. Častým hosťom v dome býval tiež spisovateľ Ján Bodenek. V Martine v tom čase žili i tvorili ďalší významní slovenskí a kultúrni dejatelia, spisovatelia, maliari. Nadviazala priateľstvá s Jozefom Cincikom, Martinom Benkom, Jánom Mudrochom, Alexandrom Moyzesom, Júliusom Barčom-Ivanom, Zorou Jesenskou; spoznala sa s Jozefom Cigerom-Hronským a ďalšími osobnosťami. Správcom SNM bol Ján Geryk. Po stretnutí s ním dostala ponuku na spoluprácu pri inštalácii krojov v SNM. Na jeho podnet spolupracovala aj pri príprave viacerých výstav z národopisných zbierok v novej budove v Martine. Aktívne sa zúčastnila aj na inštalácii jednej z najvýznamnejších expozícií v Martine roku 1938. Výstava slovenských výšiviek v aplikácii do moderného odevu, ktorú pripravila v spolupráci s maliarmi M. Benkom a J. Mudrochom pre Bratislavu, sa jej stala osudná.

V nedeľu 16. júna 1940 o 11.00 hod. bola v Dome umenia na Šafárikovom námestí (v budove Umeleckej besedy slovenskej) otvorená výstava Slovenská výšivka, ktorú usporiadal Spolok žien Živena. Výstava trvala do 25. júna 1940 a jedným z jej návštevníkov bol i šéf činohry SND Janko Borodáč. Ten spoluautorke výstavy dal ponuku pracovať v SND ako kostýmová výtvarníčka.”

Ján Sládeček: Kostýmová výtvarníčka Ludmila Brozmanová-Podobová – profily. Slovenské divadlo, roč. 51, 2003, č. 1-2, str. 58

Ako mladá učiteľka na východnom Slovensku a vtedy zaostalej Podkarpatskej Rusi

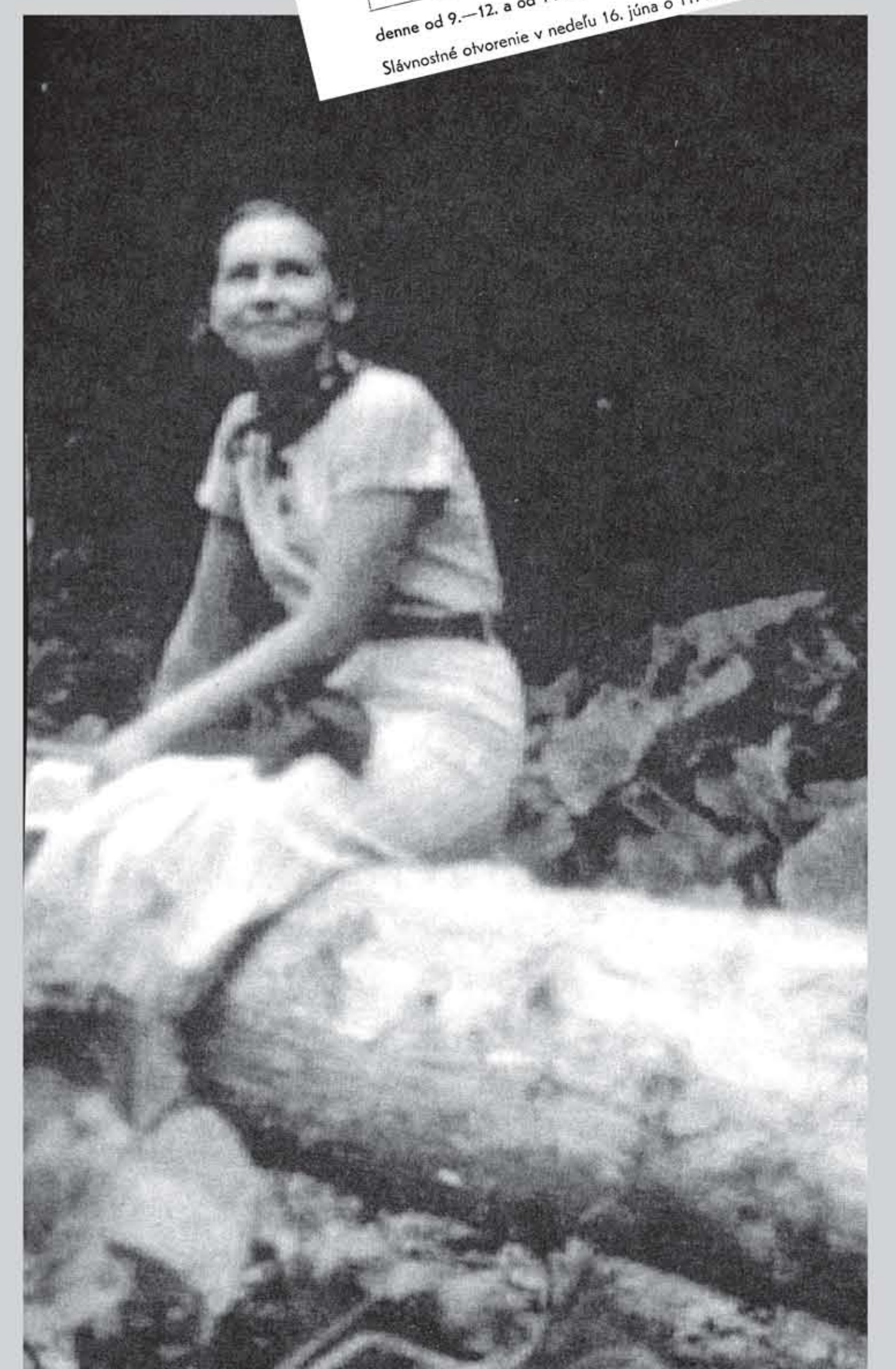
So sestrou Irenou robia zbierku výšiviek a artefaktov pre Slovenské národné múzeum v Martine

Martinské stretnutie; matka, sestra Irena, v tom čase už tajomníčka Živeny, ktorej intelektuálny vplyv na umelecké smerovanie mladsjej sestry bol určujúci, Hanka a Ludmila v popredí

V kroji, ktorý sa stal podnetom pre kolekciu súčasného odevu, s použitím ľudovej výšivky

Ukážka modelu vlnených šiat pre výstavu, ktorú organizovali spolu s maliarmi Martinom Benkom a Jánom Mudrochom

Posledné prázdniny pred nástupom do Národného divadla v Bratislave

Režisér Ján Jamnický, kostymová výtvarníčka Ľudmila Brozmanová v čase spoločného pôsobenia v Slovenskom národnom divadle v Bratislave v rokoch 1940 – 1944

VILIAM TELL	
Cinohra v 5 dejstvách od F. Schillera. Preložil: Ján Poníčan.	
Hudbu složil Simon Jurovský. Réžia: Dr. Ján Jamnický.	
Dirigent: L. Holoubek. Scenárista: J. Ladvenica. Kostýmy: Ľ. Brozmanová.	
Hermann Gessler, ríšsky fojt vo Schwytze a Uri	Paľo Bielik
Werner, slobodný pán z Attinghausu	Ivo Lichard
Ulrich Rudenz, jeho synovec	František Zvarik
Werner Stauffacher	Jozef Dudáš
Konrád Hunn	Alexander Bada
Hiel Reding	Karol L. Zachar
Ulrich Schmed	Jozef Kováč
Walter Fürst	Ján Šykora
Viliam Tell	Mikuláš Huba
Röselmann, farár	Stefan Adamec
Petermann, kostolník	Peter Macko
Werni, lovec	Rudo Bachlet
Ruodi, rybník	Pavol Spilák
Arnold Melethal	Viliam Záborský
Konrád Baumgarten	Dezider Janda
Meier zo Sarnen	Paľo Dúbravský
Klaus z Filte	Jozef Simonovič
Arnold Sewa	Daniel Králik
Jenni, rybník	Karol Hysek
Seppi, pastierik	Anna Mátyiová
Gertruda, Stauffacherova manželka	Mihada Frydová
Hedviga, Tellova manželka, Püstitova dcéra	Oľga Šykorová
Berta z Brinecku, bohatá dedička	Vilma Jamnická
Armigarda	Oľga B. Országhová
Mechtilída	Estera Fliglová
Alžbeta	Lea Juríková
Hildegarda	Oľga Vronská
Walter	Maria Čermáková
Viliam	Vlasta Vodová
Frieshard	Mila Beran
Leuthold	Ferdinand Lhotásky
Rudolf Harras, Gesslerov podkoník	Stefan Winkler
Ján Parricida, švábske knieža	Andrej Chmelko
Stüssli, strelec	Stefan Figurs
Išpán	Ondříš Jariabek

Alexander Vasilievič Suchovo-Kobylin: Smrť Tanierika, réžia Ján Jamnický, premiéra 10. 5. 1941

Heinrich von Kleist: Rozbitý džbán, réžia Ján Jamnický, premiéra 3. 1. 1943

Friedrich Schiller: Viliam Tell, (Mikuláš Huba), réžia Ján Jamnický, premiéra 8. 2. 1942

Friedrich Schiller: Viliam Tell, réžia Ján Jamnický, premiéra 8. 2. 1942, (dva ženské kostýmy)

Molière: Zdravý nemocný, réžia Ján Jamnický, premiéra 30. 10. 1944

„Len šesť týždňov chýbalo našej prvej kostýmovej výtvarníčke do deväťdesiatych narodenín, no osud jej ich nedožičil. Táto vnímavá, nadaná a neobyčajne húževnatá žena, na ktorú historiografia tak dlho zabúdala, patrila ére najlepších inscenácií Jána Jamnického, spolupracovala ju.

Rodáčka z Brezna, spočiatku niesla neľahký údel mladučkej vidieckej učiteľky na Podkarpatskej Rusi. Časom však zamenila pedagogické miesto za spoluprácu so Slovenským národným múzeom v Martine, podieľala sa na jeho zberateľskej činnosti a stala sa z nej znalkyňa ľudového kroja. Keď spolu s Martinom Benkom a Jánom Mudrochom pripravila v bratislavskej Umeleckej besede výstavu módneho odevu s aplikáciou folklórnych motívov, všimli si ju v Slovenskom národnom divadle a Janko Borodáč jej ponúkol angažmán kostýmovej výtvarníčky a šéfky kostýmovej výpravy.

Od roku 1940 sa po štyri sezóny starala o kostýmy pre všetky divadelné druhy, „obliekala“ činohru, operu, balet aj operetu. Ak na Borodáča zapôsobila Brozmanovej odvaha priniesť na javisko slovenský kraj a on si ju vybral pre inscenáciu Urbánkovho Škriatka, nepomýlil sa. Tento prvý pokus zaodiť hercov do autentických krojov z Horehronia našiel nečakané pokračovanie v budúcnosti: tie isté kroje, z ktorých sa medzičasom stala súčasť divadelného fundusu, mali na sebe pri svojich raných vystúpeniach tanečníci novozaloženého SLUK-u.

Rozhodujúca, pre ňu osobne aj pre dejiny slovenského divadelného kostýmu, bola Brozmanovej spolupráca s Jánom Jamnickým. Od neho počula, „aký dôležitý je pre herca kostým pri stotožňovaní sa s postavou, aké dôležité je opustiť vychodené chodníky, stať sa tvorcom vlastnej estetiky a nebáť sa ju preniesť na javisko“. Jedna z príznačných súčastí Jamnického réžii, často spomínané scénické obrazy, sa napájali inšpiráciami z maliarstva, podobne, ako to dnes robí Peter Greenaway vo filme. V tom boli režisér s kostýmovou výtvarníčkou zajedno: čerpal sa len z toho, v čom videli súznenie dramatických autorov so svetom svojich vlastných myšlienok a predstáv. Takmer zakaždým šlo o nizozemské maliarstvo sedemnásteho storočia, o obrazy Vermeera, Jana Steena či Fransa Halsu, niekedy aj o Francúzov ako Antoine Wattau a jeho známy Gilles. Vďaka Illenbergerovým fotografiám sa dnes našťastie dozvedáme o Brozmanovej vycibrenom zmysle pre vlastnosti materiálov, kontrasty zrebných látok s ligotavým saténom, brokátom či hodvábom, ktoré vďaka Jamnického zaujatiu pre dramatizáciu scény pôsobením svetla hrali svoju zmysluplnú svetelno-farebnú výpoveď. A tak sa rodil osobitý štýl, ktorý stvorila táto dvojica režiséra a kostýmovej výtvarníčky a ktorej víziám pomáhal nachádzať na javisku svoj priestor architekt Emil Belluš. Historický význam tej dvojice sa dá vidieť v tom, že bola prvá, nikdy predtým v slovenskom divadelníctve takáto súhra tvorca réžie s tvorkyňou kostýmov nejestvovala. Brozmanovej spolupráca so SND sa skončila, keď sa z nej stala pani Podobová, vypuklo Povstanie a narodilo sa dieťaťko. Po vojne však ešte študovala na bratislavskej Vyššej pedagogickej škole a bábkarstvo v Prahe na DAMU, viedla ochotnícke detské divadelné súbory a bábkové divadlo na Pedagogickej škole v Leviciach. Do divadla sa už nevrátila. Zomrela v Bratislave. Jej odchodom sa príbeh nekončí. Má svoje miesto v dejinách našej kultúry, a má ešte niečo. Mladá Ludmila Brozmanová-Podobová nemohla tušiť, že sa stáva zakladateľkou rodu pozoruhodných bábkových a kostýmových výtvarníčok. No dožila sa toho: dcéra Hana aj vnučka Zuzana kráčajú v jej stopách.”

Národné divadlo

Kováč Wieland

Opera v 3 dejstvách. Podľa rozprávky R. Wagnera spracoval
Oskár Schlemm. Hudbu složil Ján Levoslav Bella.
Dirigent: Jozef Vincourek. Réžia: Bohuš Vilim.
Scéna: Ján Ladvenica. Kostýmy: E. Podobová.

Wieland, kováč	bratia	Emil Schütz
Eigel, lovec		Stefan Elza
Helferich, lekár		Zdenko Ruth-Markov
Schwanhilda		Helena Bartošová
Neiding, kráľ Niarov		Boris Jevtušenko
Bathilda, jeho dcéra		Milada Formanová a. h.
Gram, jeho maršal		František Hájek

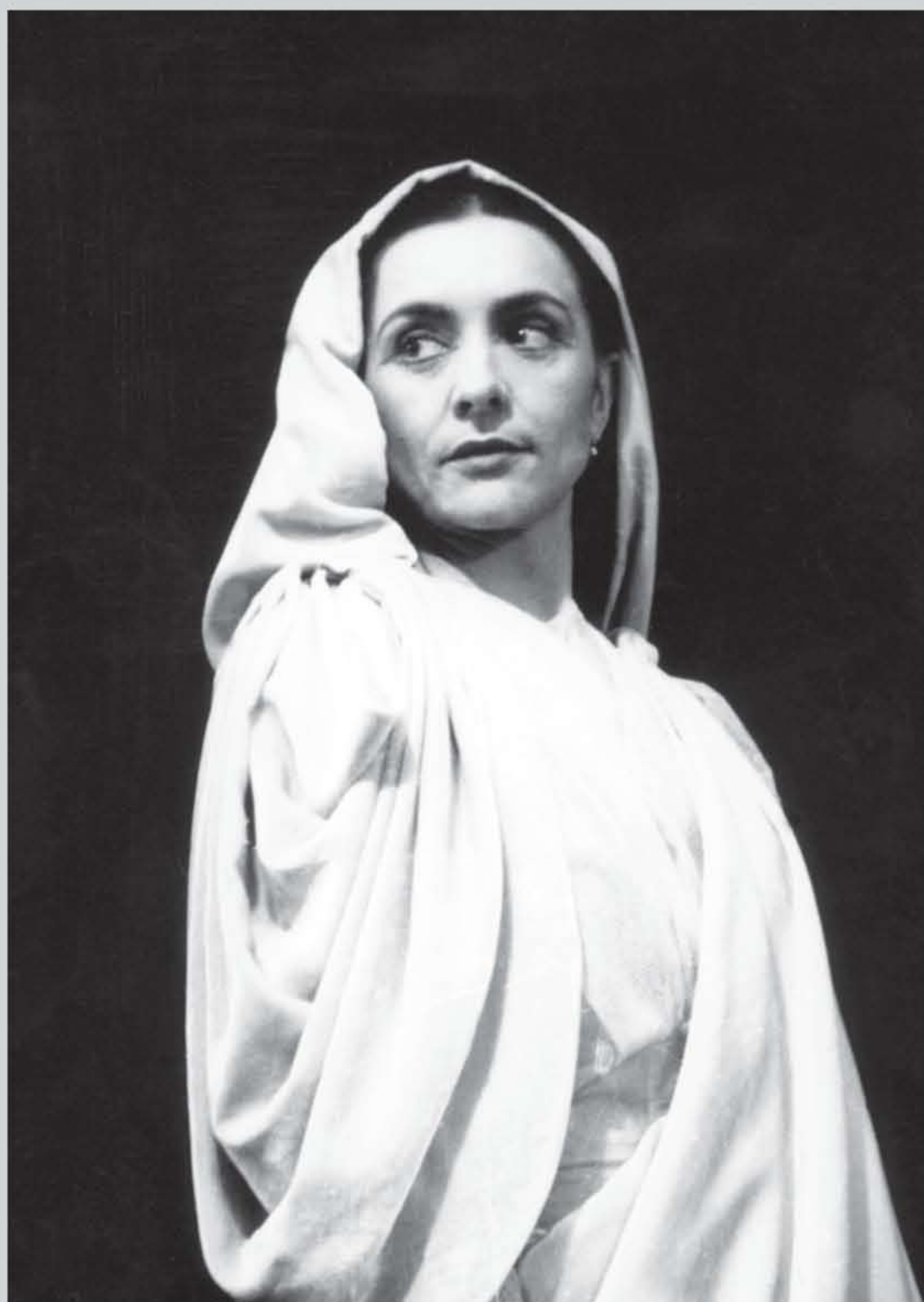
Rotar, priatelia Wielandovi, Gramova družina, manni,
Neidingova družina, Niarovia a Vikingovci.

Ján Levoslav Bella: Kováč Wieland, dirigent Ladislav Holoubek, réžia Arnold Flögl, premiéra 3. 10. 1944

Ján Poničan: Štyria, réžia Ján Jamnický, premiéra 11. 4. 1942

Utorok, 1. septembra 1942

Štyria

v 4 dejstvách.

Napísal Ján Poničan. Režia: Ján Jamnický.
Scéna: Jozef Večeľ. Kostymy: Ludmila Brozmanová.

Milan, básnik	Jozef Budský
Nataša, herečka, jeho žena	Olga Sýkorová
Karol, statkár, Natašin priateľ	Mila Beran
Anna, jeho žena, Milanova priateľka	Beta Poničanová

Poézia: Viliam Záborský
. Vilma Jamnická
Tancuje: Olga Vronská

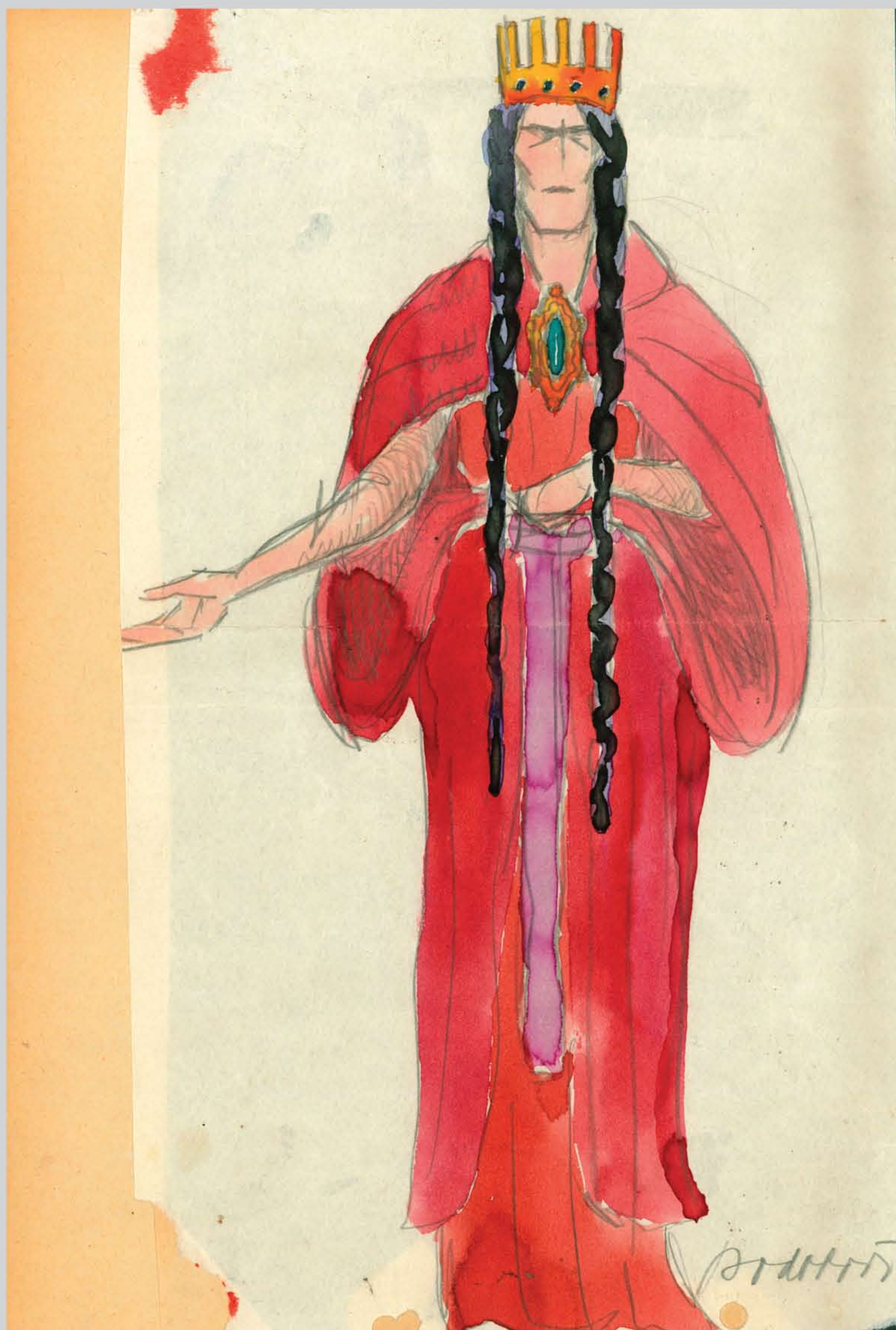
Koniec o 22. hodine.

Ceny miest Ks 2.- až Ks 10.-.

Molière: Zdravý nemocný, réžia Ján Jamnický, premiéra 30. 10. 1944

Sobota, 26. septembra 1942

Premiéra!

Asmodée

Hra v 5 dejstvách.
Napísal François Mauriac. Preložil Jozef Grajciar.
Režia: Jozef Budský. Scéna: L. Včej.
Kostymy: E. Brozmanová.

Marcelle de Barthas	Oľga B. Országhová
Emanuelle, jej dcéra	Marta Černická
Šlečna vychovávateľka	Vilma Jamnická
Blaise Couture, vychovávateľ	Jozef Budský
Harry Fanning	Vilam Záborský
Farár	Ondrej Jariabek
Firmin	Paľo Dóbravský
Georgette } deti p. Barthas	Oľga Neštáiková
Jules }	Edita Kučerová

Francois Mauriac: Asmodée, režia Jozef Budský, premiéra 26. 9. 1942

Franz Lehár: Veselá vdova, režia Drahoš Želenský, premiéra 11. 10. 1941

Giacomo Puccini: Madame Butterfly, dirigent Ladislav Holoubek, režia Bohuš Vilím, premiéra 13. 10. 1941

Gerhart Hauptmann: Kolega Crampton, režia Ján Jamnický, premiéra 4. 10. 1941

Ferko Urbánek: Škriatok, réžia Janko Borodáč, premiéra 5. 9. 1942
Autentické horehronské kroje, ktoré E. Brozmanová-Podobová ako prvá priniesla na javisko SND

Sobota, 5. septembra 1942

Premiéra!

Škriatok

Obraz z ľudu slovenského v 3 dejstvách. Napísal Ferko Urbánek.
Réžia: Janko Borodáč. Scéna: L. Veřej. Kroje: E. Brozmanová.

Juro Kremenák, bohatý sedliak v Dúbravkách	Paľo Dúbravský	Evuša, jej chovanica	Marta Černická
Zuzanka, jeho žena	Lea Juríčková	Martin Dúbravský, kupec	Ján Sýkora
Mariška, ich dcéra	Mária Bancíková	Jožko, skleničkár	Jozef Kováč
Ondrej Lieskovan, richtár	Jozef Kello	Jano, skleničkár	Ferd. Lehotský
Katruša, jeho žena	Olga B. Országhová	Mišo, obecný sluha	Karol L. Zachar
Paľko, ich syn	Viliam Záborský	Hana, jeho žena	Mária Hájková
Šulíčka, vdova po mlynárovi	Emília Wagnerová	Peter, sluha u Lieskovanov	Frant. Zvarík
		Anička, slúžka u Kremenákov	Olga Vronská

Ľud z obce Dúbravky.
Deje sa v Dúbravkách na spoločnom dvore Kremenákovecov
a Lieskovanov.

Činoherné ceny miest.

Ladislav Berka: Studnička, dirigent Tibor Frešo, réžia Drahoš Želenský, premiéra 25. 9. 1943